

NIETS LIEVER DAN JIJ

Erik van Os en Elle van Lieshout

Marije Tolman (ill.)

Querido

(door Ann Van De Sompe)

OVER DE MAKERS

Erik van Os werd geboren te Berkel-Enschot in 1963. Hij wou als kind profvoetballer worden. Toch kreeg zijn leven een andere wending. Hij werkte respectievelijk als kleuteronderwijzer, als brugwachter, poppenspeler, gezondheidsvoorlichter en hoofdredacteur bij een tijdschrift. Sinds 2005 is hij fulltime schrijver. Tussen het schrijven door geeft hij lezingen op scholen, voorleesvoorstellingen, poëziewerkshops aan kinderen én aan (toekomstige) leraren.

Erik is getrouwd met collega-schrijver Elle van Lieshout. Samen met haar geeft hij cursussen peuter – en kleuterliteratuur.

Elle is geboren te Odiliapeel in 1963. Na haar studies voor onderwijzer bekwaamde ze zich verder in de pedagogiek. Ze gaf Nederlandse les aan vluchtelingen, kookte in een biologisch restaurant en werkte in een natuurvoedingswinkel. Nu is ze net als Erik fulltime schrijver. Ze schrijft veel voor peuters, kleuters en beginnende lezers. Ze werkt ook mee aan leesmethodes voor scholen.

Marije Tolman is in 1976 geboren en groeide op in een oude boerderij in Beuningen. Ze studeerde Grafische en Typografische ontwerpen aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag en Illustration and design aan het Edinburgh College of Art in Schotland. Na haar studies werkte ze in Italië als vormgever. Vanaf 2002 ging ze aan de slag als illustrator voor verschillende uitgeverijen. Haar prentenboeken worden in verschillende landen uitgegeven, onder meer in Amerika, Denemarken, Duitsland, Brazilië, Italië, Frankrijk, Baskenland.

Marije tekent heel graag dieren en laat zich inspireren door de dierentekeningen van Peter Vos, de figuren van Michael Dudok de Wit en de illustraties van Annemarie van Haeringen. *Max en de Maximonsters* was als kind haar favoriete prentenboek.

Ze werkte eerder nog samen met duo van Os – van Lieshout. Ze illustreerde voor hen drie boeken over Meijuffrouw Muis.

In 2010 ontving ze samen met haar vader de Bologna Ragazzi Award en het Gouden penseel voor *De boomhut*.

1. VOOR HET LEZEN

Laat de juryleden een hartje tekenen op een blad (en laat het eventueel uitknippen). In dat hartje tekenen zij wie zij de liefste vinden. Indien de juryleden geen inspiratie hebben, kun je samen met hen even door het boek bladeren en naar de prenten in het boek kijken, met de vraag wie de verschillende personages zijn: Een mama, een papa, een zus, een oma,...

Als de juryleden klaar zijn met tekenen, mogen ze aan elkaar vertellen wie ze tekenden en waarom zij die persoon de liefste vinden.

Bekijk samen met de juryleden de kافت van het boek.

- Over wie zou het boek gaan?
- Wijs de juryleden op de veelheid van hartjes rond de leeuwen.
- Wat hebben die hartjes te betekenen?

- Kun je zien waar de leeuwen staan? Laat de juryleden de cover goed bekijken en wijs hen op details. Volgende vragen kunnen een gesprek op gang brengen:
- Staan de leeuwen op de grond? Waar zouden ze zijn? (Wijs de juryleden op de kringen rond de poten van de leeuw en de leeuwin. Het is net alsof ze in het water staan. Wijs hen ook op de horizontale wolkachtige strepen die beginnen dichtbij de kringen. Dit geeft het gevoel dat het net is alsof ze 'in de wolken' zitten. Wijs hen op de betekenis van in de wolken zijn: erg blij en gelukkig zijn. Zouden de hartjes dan kleine wolken zijn? Wijs de juryleden ook op de veelheid van vogels tussen, achter en voor de wolken.)

Sla de kaft open en je ziet nu duidelijk dat de leeuwen aan het strand zijn, met de zee en de wolken aan de einder. Ook op de volgende pagina (de titelpagina) zie je nogmaals de zee, met opnieuw vogels en veel minder hartjes.

Bekijk meteen ook de laatste pagina van het boek met de juryleden. Opnieuw zie je de zee met hartjes en vogels. Merk op dat dit gegeven op heel wat verschillende manieren getekend is.

Bespreek met de juryleden dat er ook nog andere, mogelijke interpretaties zijn over het water, de wolken, de hartjes, de vogels...

- Kunnen zij er nog één toevoegen?

2. TIJDENS HET LEZEN

Niets liever dan jij bevat een verzameling gedichten die met een duidelijke rode draad aan elkaar verbonden zijn. Al deze versjes gaan over de veilige wereld waarin de kinderen opgroeien. Je hoeft dit hele boek niet in één ruk voor te lezen aan de juryleden. In het boek zijn 20 gedichten opgenomen. Je kunt het voorlezen gerust spreiden over een aantal bijeenkomsten. Let er wel op dat de eerste twee gedichten een dubbel gedicht zijn en best samen aan bod komen. Het kan heel fijn zijn om elke bijeenkomst te starten en af te sluiten met een aantal gedichten. Licht in de laatste bijeenkomst het geheel toe en breng alle versjes terug in herinnering voor de juryleden aan de hand van de prenten. Je kunt gebruik maken van de inhoudstafel in bijlage. De gedichten zijn geordend volgens de volgorde van verschijnen in het boek, met een verwijzing naar een thema. Na een tweede of derde bijeenkomst kun je de juryleden laten kiezen op thema. Op de laatste bijeenkomst kun je met de dichtbundel als geheel aan de slag gaan. Je kunt misschien starten met het gedicht dat hoort bij de cover van het boek. Blader hiervoor met de juryleden door het boek en zoek naar dezelfde prent als die op de cover.

3. NA HET LEZEN

Poëzie

Dit boek is een dichtbundel. Het is poëzie, geschreven op maat van jonge kinderen. De versjes zijn eigenlijk kleine verhalen met een leuk ritme, een vleugje verwondering en soms een verrassende wending. Op één of andere manier ontroeren de gedichten, stuk voor stuk. Als je alle gedichten doorgenomen hebt met de juryleden, kun je dieper ingaan op wat poëzie nu eigenlijk is. Volgende vragen kunnen je hierbij helpen:

- Wat vinden jullie van de manier waarop de korte verhalen geschreven zijn?
- Wat is er anders aan deze soort verhalen?
- Wat valt op?
- Wat is het verschil met een boek dat op rijm geschreven is? Je kunt hier *Suzie Ruzie in het diepe* nog eens bekijken. Is dit boek over Suzie Ruzie ook poëzie?
- Wat is er zo typisch aan de poëzie in het boek *Niets liever dan jij*?
 - o Rijmen, eindrijm, beginrijm, rijmen op klinkers, herhaling van woorden en beginletters,... (zie 'Creatieve verwerking')
 - o Het ritme/metrum (zie 'Creatieve verwerking')
 - o Spelen met klank en taal (zie 'Creatieve verwerking')
 - o De humor (zie verder bij 'Humor')
 - o De gebruikte symboliek (zie 'Illustraties' en 'Creatieve verwerking')
 - o De diepere betekenis van het geheel (zie 'Tijdens het lezen' en 'Personages')

Op het moment dat je het boek in zijn geheel bekijkt, kun je de juryleden wijzen op al deze typische kenmerken van poëzie. Niet in alle gedichten zijn dezelfde vormkenmerken en rijmstijlen gebruikt.

Personages

Hechte familiebanden vormen de rode draad doorheen de gedichten. De hoofdpersonages zijn allemaal gezinsleden. Ook oma heeft een belangrijke rol.

- De ik-figuur: is een kleine jongen of meisje die de wereld ontdekt en verkent. Er dienen zich heel wat alledaagse zaken aan. Op een fijne manier wordt er een antwoord gegeven op de vele vragen. Door het feit dat de ik-figuur niet benoemd wordt, is er een hele grote betrokkenheid van de lezer en dit verruimt de identificatiemogelijkheden.
- De papa: hij lijkt eerder een grapjas. Hij houdt de ik-figuur letterlijk en ook figuurlijk voor de aap. Het dier dat voor dit versje is gekozen, is zeer toepasselijk. Anderzijds stelt de papa zich ook heel kwetsbaar op. Hij huilt omdat oma gestorven is en het ik-personage wil hem troosten.
- De mama: is lief en zacht en warm. Ze antwoordt liefdevol op alle vragen.
- De oma: wordt voorgesteld als iemand die wil spelen en overdrijft hierbij (zoals vele oma's wel eens doen).

Einde

Het boek eindigt met een slaapritueel. Eerst in bad gaan en dan op een hele fijne manier toch tijdig in bed geraken. In bed wordt het laatste stukje van wat de dag bracht nog eens overlopen.

Humor

De schrijvers maken gretig gebruik van humor. Ze verrassen ons door gevoelens woorden te geven. Ze keren rollen om en maken gebruik van tegenstellingen. Grappig is de verwarring (die daadwerkelijk bij juryleden kan optreden) over hoe mama in 'Het verschil' oma mama noemt en in 'De liefste' wordt het kleine zusje ook de liefste genoemd. Dit zijn vaak zaken waar juryleden mee worstelen en hier wordt het verschil aangeraakt door tekst en illustratie.

In 'Smakelijk eten' is het verrassend dat de papa na het gemors de tafel dekt op de grond. Dit is toch wel een heel bijzondere wending.

- Zou jouw papa dat ook doen?

Het is ook bijzonder hoe het ik-personage de papa troost in 'Papa op schoot'.

Illustraties

Er is gekozen om het boek te illustreren met dieren. Marije Tolman kiest ervoor om de dieren menselijke eigenschappen te geven. De dieren voegen hier en daar een vleugje humor toe. De illustraties sluiten nauw aan bij de verzen. Hier en daar is er een zeer grappige twist gemaakt. Er wordt gebruik gemaakt van heel wat details en tegenstellingen waar kinderen misschien niet op letten maar die volwassenen best wel smaken.

- In 'Antwoord van papa' komt er daadwerkelijk een aap uit de mouw. Het spreekwoord 'de aap komt uit de mouw' betekent: 'nu blijkt wat werkelijk de bedoeling was'. Dit kan erop wijzen dat de ik-figuur echt gewent was.
- In 'Antwoord van mama' zie je op de jurk van de mama net een landkaart.
- In 'het regent' staat de krokodil verdrietig in het water, terwijl een krokodil eigenlijk een dier is dat in het water leeft.
- In 'Dat hoort mama graag' staan twee magere sprinkhanen voor de spiegel terwijl het in het versje gaat over olifanten als lievelingsdieren. Je ziet de olifanten ook plat op de grond alsof het schaduwen zijn die achtervolgen en vervagen.
- In 'Smakelijk eten' zie je dat de hond van de ijsbeer, een zeehond is.
- In 'In de speeltuin' wordt oma heel grappig voorgesteld. Met haar halsketting en handtas speelt ze erop los. Fijn, hoe vindingrijk oma is om haar handtas in de poten te houden terwijl ze op haar vleugels staat.
- In 'Zeep' moet je wel twee keer kijken voor je door hebt dat het een doorzichtig bad is dat vol algen, waterlelies en kikkervisjes zit.
- In 'Net op tijd' staat een omgekeerd schild als wieg te balanceren op een ladder. Het lampje boven de wieg is ook een oud schild.

- Voor de illustraties worden gemengde technieken gebruikt. De verscheidenheid valt op maar stoort niet omdat ook de versjes allemaal losstaand kunnen doorgenomen worden.

De relatie tussen tekst en beeld

De gedichten gaan over de fijne warmte van een gezinnetje met een mama, een papa, een kleine zus en een oma in de hoofdrollen. Daarentegen zijn de illustraties steeds andere figuren die voor zichzelf spreken. De tekeningen zijn losstaande beelden die in functie van het versje los van de hele bundel gemaakt zijn. Zo kom je in de tekeningen apen, een eekhoorn, een krokodil, leeuwen en beren, giraffen, sprinkhanen, olifanten, een nijlpaard, een tijger, duizendpoten, lieveheersbeestjes, ijsberen en een zeehondje, walvissen, papegaaien, een kikker, zeeschildpadden en muizen tegen. Ze passeren allemaal de revue en doen elk hun eigen ding. Het switchen van hoofdpersonages vraagt soms enige moeite als je het boek in zijn geheel bekijkt. Het zorgt hier en daar voor verwarring. In 'Blij' is het verrassend om ineens te wisselen van gedaante van aap naar eekhoorn. Naarmate het boek vordert, heb je het wel door dat er steeds gewisseld wordt met de personages. In sommige versjes stoort dit niet, maar in 'De liefste' gaat het werkelijk om een klein zusje en niet om lieveheersbeestjes.

Thema's

In deze aantrekkelijke bundel worden heel wat antwoorden gegeven op vragen die jonge kinderen echt bezighouden. De fijne poëzie straalt veel zachtheid en warmte uit over thema's die vooral betrekking hebben op gezinssituaties. De nadruk ligt op de kleine veilige wereld waarin jonge kinderen opgroeien, het gaat om hun wereld van mama's en papa's, grootouders, spelen, veters strikken, lanterfanten, eten en bedtijd. Alle versjes kunnen afzonderlijk beluisterd, bekeken, doorgenomen, verslonden worden. De algemene leidraad is zoals de titel aangeeft de liefde en de warmte om elkaar. Het 'zorg dragen voor' en 'plezier hebben in' heeft de boventoon.

Als je de hele gedichtenbundel doorgenomen hebt, kun je er enkele gedichten uitlichten die eerder 'gevoelig' zijn: Niets liever dan jij, de liefste, bij papa op schoot. Bouw met de juryleden een (filosofisch) gesprek op. Mogelijke vragen kunnen zijn:

- Wie vind jij de liefste?
- Kun jij kiezen wie liever is dan wie?
- Heb jij al eens tegen iemand gezegd dat hij/zij de liefste is?
- Wanneer zeg je zoiets?
- Hoor je iemand anders soms zeggen: 'Jij bent de liefste.'?
- Hoor je soms iemand tegen iemand anders zeggen: 'Jij bent de liefste.'?
- Wat doe je als je iemand 'de liefste' vindt?
- Kun je twee personen 'de' liefste vinden?
- Kun je iemand 'de liefste' vinden en tegelijkertijd toch verdrietig zijn?
- Wanneer ben je verdrietig?
- Wat doe je als je verdrietig bent?
- Ben jij al eens getroost geweest?
- Wie troostte je?
- Kun jij ook iemand troosten?
- Tonen je mama, je papa, je oma, je opa dat ze verdrietig zijn?
- Hoe tonen zij dat?
- Kun jij hen dan troosten?
- Hoe kun jij je mama, je papa, je oma of je opa troosten?

Creatieve verwerking

- Bij 'Antwoord van papa' kun je de juryleden van alles uit hun mouw laten schudden. Zorg ervoor dat je een aantal kleine attributen hebt. Leuk is dat het voorwerpen zijn die voorkomen in het boek b.v.: een speelgoed mes, -vork, -bord, een klein cadeautje, een kleine krokodil, een kleine schoen, een kleine olifant, een paar veters, een bolletje wol, een stuk zeep). Alle attributen worden in een zak gestopt. Eén jurylid neemt een voorwerp uit de zak en verstoppt dit in zijn mouw. Aan de hand van ja/nee vragen, raden de juryleden wat er weg is. Als het voorwerp geraden is, schudt het jurylid het

voorwerp uit zijn mouw. Zoek nu in het boek waar de juryleden het voorwerp kunnen terugvinden. Op die manier worden de versjes levendig gehouden.

Als variatie kun je er een tastspel van maken. Eén jurylid krijgt de opdracht een vooraf bepaald voorwerp tastend uit de zak te halen.

- Bij 'Blij' kun je met de juryleden een gesprekje aanknopen over hoe zij hun verjaardag vieren. Laat hen vertellen hoe oud ze zijn en laat hen ook tonen hoeveel jaar ze zijn.
- Bij 'Op mama's hakken' wordt er gespeeld met de klank van de taal. De klikken en klakken hoor je als het ware als een ritmisch muziekspel door de kamer. Je hoort in het gedicht hoe de ik-persoon experimenteert met de geluiden van de schoenen van de mama en de papa. Laat ook de juryleden experimenteren met geluiden van verschillende schoenen.
Vraag aan de juryleden of ze allemaal een paar schoenen van hun mama en hun papa kunnen meebrengen naar de bijeenkomst. Op die manier heb je heel wat verschillende soorten schoenen. Laat de juryleden rondstappen met de verschillende schoenen. Wijs hen op het geluid dat de schoenen maken op de vloer, op het vast tapijt en eventueel op de stoep van de straat. Neem de typische geluiden waar. Laat hen na het waarnemen raden welke schoenen welk geluid maken door iemand achter een boekenrek of achter een muur te laten stappen.
- Bij 'In de wolken' kun je samen met de juryleden naar de wolken kijken. Wat zien zij in de wolken? Zien zij ook een schaap, een slang, een aap of een beer?
- Bij 'Niets liever dan jij' kun je filosoferen over 'de liefste' (zie hierboven: thema's).
- Bij 'Dat hoort mama graag' kun je een spel spelen met een spiegel. Zorg voor een bolle en holle spiegel en experimenteer. Wanneer ben je dik? Wanneer ben je slank?
- Bij 'Een kruimeltje verdriet' kun je samen met de juryleden zandkoekjes bakken. Op die manier hebben ze koekjes bij hun sapje. Als je niet in de mogelijkheid bent om koekjes te bakken, kun je deze meebrengen en hen aanbieden.
- Bij 'Papa op schoot' kun je een gesprek aanknopen over verdrietig zijn en troosten (zie hierboven: thema's).
- Bij 'Strukken' kun je de juryleden wijzen op het niet alledaags gebruik van woorden. Ga met de juryleden in gesprek waarom hier het woord 'strukken' gebruikt wordt. Is het om te kunnen rijmen op lukken?
Je kunt de juryleden veters leren strikken aan de hand van het filmpje op Youtube: [Hoe leer je vlot veters strikken?](#)
- Bij 'De liefste' kun je teruggrijpen naar de tekeningen die de juryleden maakten op de hartjes over wie zij de liefste vinden. Ook hier kun je over filosoferen (zie hierboven: thema's en het gedicht 'Niets liever dan jij'). Bekijk de illustraties en bespreek de symboliek van een lieveheersbeestje. Voor heel wat kinderen is het lieveheersbeestje vooral schattig maar ook een gelukbrengertje. Het lieveheersbeestje (het symbool van de Nederlandse Stichting Tegen Zinloos Geweld) staat voor geluk en liefde. Zijn er nog personen (of dieren) die zij de liefste vinden of hen geluk brengen, na het lezen van dit gedicht. Geef de juryleden de kans om ook deze personen of dieren te visualiseren op een hartje (of op een lieveheersbeestje). Hang de hartjes (en/of lieveheersbeestjes) op aan een wand in de vorm van een hart (of lieveheersbeestje).
- Bij 'Smakelijk eten' kun je samen met de juryleden de tafel dekken. Hoe hoort het? Waar ligt het mes? Waar ligt de vork? Waar staat het glas? Je kunt ook de tafel dekken met een tapijtje, een bloem en een kaars op de tafel. Bekijk op die manier hoe je het knus en gezellig kunt maken. Laat hen op die manier de warmte van het boek aanvoelen. Kijk na of er nog platen zijn in het boek waarop tafels staan. Vergelijk met elkaar hoe ze gedekt zijn.
- In 'Lanterfantten' wordt er gretig met woorden, letters en taal gespeeld. Je kunt samen met de juryleden zoveel mogelijk woorden bedenken met de letter 'l'. Schrijf in het midden van een groot blad de letter L en teken de woorden rond de letter. Teken ook het woord in drukletters bij de tekening en duidt de L aan in een andere kleur. Je kunt dit spelletje eventueel herhalen met een andere letter.
- Bij 'In de speeltuin' kun je de juryleden opnieuw wijzen op het niet alledaags gebruik van woorden: 'Voor mij geen geglij, geen geklim, geen gedraai, geen gespring, geen gezwaai, geen geschommel, geen geren'.

Ook kun je bij dit gedicht verwijzen naar het breiwerk van Sneeuwwitje in het boek: 'Een monster te veel'. Wat zou de ik-persoon hier breien? Laat de juryleden hierbij fantaseren. Bekijk hier de breiwerkjes die de juryleden (eventueel thuis af) maakten.

- Bij 'Bedtijd' kun je een geheugenspel spelen. Ik ga naar bed maar ik moet eerst nog... Laat de juryleden de zin aanvullen. De volgende die aan de beurt komt herhaalt wat de eerste zei en voegt zijn handeling toe.

VERGELIJKBARE TITELS

- Nooit denk ik aan niets / Hans & Monique Hagen en Charlotte Dematons (Querido 2015)
- Superguppie is alles / Edward van de Vendel en Fleur van der Weel (Querido 2014)
- Zoen me tot ik spin / Wolf Erlbruch (Querido 2011)
- Raad eens hoeveel ik van je hou / Sam McBratney en Anita Jeram (Lemniscaat 1994)

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.